

et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei huc voluntate missus sum; qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universae domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti. Festinate et ascendite ad patrem meum, et dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joseph: Deus me fecit dominum universae terræ Ægypti; descende ad me, ne moreris, et habita (*Vulg.* habitabis) in terra Gesen (1); erisque juxta me tu, et filii tui, et filii filiorum tuorum, oves tuæ, et armenta tua, et universa quæ possides. Ibi que te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis), ne tu pereas, et domus tua, et omnia quæ possides. En oculi vestri, et oculi fratris mei Benjamin, vident quod os meum loquatur ad vos. Nuntiate patri meo universam gloriam meam, et cuncta quæ vidistis in Ægypto. Festinate et adducite eum ad me. Cumque amplexatus fuisset in collum Benjamin fratris sui, flevit; illo quoque flente similiter super collum ejus. Oculatusque est Joseph omnes fratres suos, et ploravit super singulis. Post quæ ausi sunt loqui ad eum. Audistis quæ est, et celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Joseph; et gavisus est Pharaon, atque omnis familia ejus. Dixitque ad Joseph ut imperaret fratribus suis, dicens: Operantes jumenta, ite in terram Chanaan, et tollite inde patrem vestrum et cognationem, et venite ad me; et ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ. Præcipe etiam ut tollant plaustra de terra Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum et conjugum; ac dicit: Tollite patrem vestrum, et properate quancumque venientes. Nec dimittatis (h. amittatis) quidquam de suppellectili vestro; quia omnes opes Ægypti vestræ erunt. B. XLIII. Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joseph plaustra, secundum Pharaonis imperium; et cibaria in itinere. Singulisque proferri jussit binas stolas; Benjamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis; tantundem pecunie et vestium mittens patri suo, addens et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Ægypti; et totidem asinas, triticum in itinere panesque portantes. Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne irascimini in via. Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad

patrem suum Jacob. Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito (*Vulg. add. Jacob*), quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis. Illi contra referbant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra et universa quæ miserat, revixit spiritus ejus, et ait: Sufficit mihi si adhuc filius meus Joseph vivit; vadam, et videbo illum antequam moriar.

T. XXXVI, C. LXXIV, Cap. XLVI. — Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad Puteum juramenti, et macetatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audivit eum per visionem noctis vocantem se et dicentem sibi: Jacob, Jacob; qui respondit: Ecce adsum. Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui; noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem: Joseph quoque ponet manum suam super oculos tuos. C. LXXV. Surrexit autem Jacob a Puteo juramenti: tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoris suis in plaustris quæ miserat Pharaon ad portandum senem et omnia quæ possederat [In h. et duxerunt secum greges suos] in terra Chanaan: venitque in Ægyptum cum omni semine suo, filii ejus, et nepotes, filiae, et cuncta simul progenies. Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis; primogenitus Ruben. Filii Ruben: Enoch et Phallu et Esron et Charmi. Filii Simeon: Jemuel et Jamin, et Ohad (*Vulg. Abad*), et Jachin et Soher, et Saul filius Chanaanitidis. Filii Levi: Gerson et Caath et Merari. Filii Juda: Her et Onan et Sela et Phares et Zara, mortui sunt autem Her et Onan in terra Chanaan. Fuervntque filii (*Vulg. Nati que sunt*) Phares: Esron et Amul. Filii Issachar: Thola et Phua et Job et Simron. Filii Zabulon: Sared et Elon et Jabele. Hi filii Lia quos genuit in Mesopotamia Syria cum Dina filia sua, omnes animæ filiorum ejus et filiarum, triginta et tres. Filii Gad: Saphion et Haggi, Sum, et Eschon et Heri et Arodi et Areli. Filii Aser: Jimna, et Jisua, et Jisui, et Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Hober et Melchiel: hi filii Zephæ, quam dedit Laban Lia filiae suæ, et hos genuit Jacob sexdecim animas. Filii Rachel uxoris Jacob: Joseph et Benjamin. Nati que sunt Joseph filii in terra Ægypti, quos

(1) Eodem modo legit Sanctus Hieronymus in questionibus Hebraicis ». MARX.

— Palatin. ms. cum Vulgatis libris, « Gesou ». Vide « question. Hebraicas ».

genuit ei Aseneth, filia Putiphare, sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Ephraim. Filii Benjamin: Bela et Becher et Asbel, Gera et Naaman, et Ehi, et Ros, Mophim, et Ophim, et Ared. Hi filii Rachel quos genuit Jacob; omnes animæ, quatuordecim. Filii Dan: Husim. Filii Nephthali: Jaseel, et Guni, et Jeser, et Sellem. Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli, filiae suæ; et hos genuit Jacob: omnes animæ, septem. Cunctæque animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoris filiorum ejus, sexaginta sex. Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt Ægyptum, fuere septuaginta. C. LXXVI. Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut nuntiaret ei, et ille occurreret in Gesen. Quo cum pervenisset, juncto Joseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eundem locum: vidensque eum, irruit super collum ejus, et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad Joseph: Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, et supersitem te relinquam. C. LXXVII. Et (*Vulg. relinquo*). At ille locutus est ad fratres suos et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, et domus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me: et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, et armenta, et omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos, et dixerit: Quod est opus vestrum, respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in præsens, et nos et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gesen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

Cap. XLVII. — Ingressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni, dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta, et cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan: et ecce consistunt in terra Gesen. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros statuit coram rege: quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderrunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos, et patres nostri. Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gre-

gibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque ut esse nos jubæas servos tuos in terra Gesen. C. LXXVIII. Dixit itaque rex ad Joseph: Pater tuus et fratres tui, venerunt ad te; terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac habitare eos, et trade eis terram Gesen. Quod si nosti esse in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. B. XLIV. Post hæc introduxit Joseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo; qui benedicens illi, et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tuæ? Respondit: Dies peregrinationis meæ (1) centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt; et benedicto rege, egressus est foras. Joseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terræ solo (*Vulg. loco*), Rameses, ut præceperat Pharaon. Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis; in toto enim orbe panis deerat, et oppresserat famem terram, maxime Ægypti et Chanaan. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in ærarium regis. Cumque defecisset emptoribus (2) pretium, venit cuncta Ægyptus ad Joseph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, et ovibus, et bobus, et asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei: Non celamus domino (*Vulg. celabimus donum*) nostro, quod, deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec clam te est, quod absque corporibus et terra nihil habeamus. Cur ergo moriemur, te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus: eme nos in servitum regiam, et præbe semina, ne, pereunte cullore, redigatur terra in solitudinem. Emit igitur Joseph omnem terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni, et cunctos populos ejus, a novissimis terminis Ægypti usque ad extremos fines ejus, præter terram sacerdotum, que

(1) In antiquis mss. eodd. inque canone Hebr. legitur: « Dies peregrinationis vite meæ », sed « vite » mutatum videtur « LXX interpretibus, qui legunt: « Dies annorum vite meæ ». MARX.

— Addunt nostri mss. « vite ». Sed et Hebræus,

et Aquila nescio quid plus habet, quam « dies peregrinationis meæ », scil. « dies annorum peregrinationis meæ ».

(2) Alii libri « temporibus » præferunt.

aroge tradita fuerat eis; quibus et statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, et idecirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo Joseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram Pharaõ possidet: accipite semina, et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, et in cibum familiis et liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantum dominus noster, et læti serviemus regi. Ex eo tempore usque in præsentem diem, in universa terra Ægypti, regibus quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit. C. LXXIX. Habitavit ergo Israel in Ægypto, id est, in terra Gesen, et possedit eam: auctusque est, et multiplicatus nimis. Et vixit in ea decem et septem annis: factique sunt omnes dies vite illius centum quadraginta et septem annorum. Cumque appropinquare cerneret mortis diem (Vulg. add. suæ), vocavit filium suum Joseph, et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam super femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Ægypto; sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra, condasque in sepulcro majorum meorum. Cui respondit Joseph: Ego faciam quod jussisti. Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

T. XXVII, C. LXXX, Cap. XLVIII. — His ita transactis, nuntiatum est Joseph quod ægrotaret pater suus: qui assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan: benedixitque mihi, et ait: Ego te augebo et multiplicabo, et faciam (Vulg. add. te) in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, et semini tuo post te, in possessionem sempiternam. Duo igitur filii tui, qui nati sunt (Vulg. add. tibi) in terra Ægypti, antequam huc venire ad te, mei erunt: Ephraim et Manasses, sicut Ruben et Simeon reputabuntur mihi. Reliquos autem quos generis post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. Mihi enim, quando veniebam

(1) Vulgati libri, « benedixitque Jacob filius Joseph, et ait, etc. »

de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque verum tempus; et ingrediebatur Ephratam, et sepevivi eam iuxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem. Videns autem filios ejus dixit ad eum: Qui sunt isti? Respondit: Filii mei sunt, quos dedit mihi Deus in hoc loco. Aduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis B. XLV. Oculi enim Israel caligaverant præ nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se deoseculatus est, et circumplexus (Vulg. add. eos) dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo; insuper ostendit mihi Deus semen tuum. Cumque tulisset eos Joseph de gremio patris, adoravit prout in terram. Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israel: Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum. Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim junioris (Vulg. minoris) fratris: sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, commulans manus. Benedixitque Joseph filio suo (1), et ait: Deus, in cuius conspectu ambulaverunt patres mei, Abraham et Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem; Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris (Vulg. add. istis): et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Isaac; et crescant in multitudinem super terram. Videns autem Joseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit et apprehensam patris manum levare conatus est de capite Ephraim, et transferre super caput Manasse. Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus. Qui renuens, ait: Scio, fili mi, scio: et iste quidem erit in populos, et multiplicabitur: sed frater ejus junior major illo erit: et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in ipso tempore, dicens: In te benedicetur Israel, atque dicitur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim et sicut Manasse. Constituitque Ephraim ante Manassen. Et ait apud Joseph filium suum: En ego morior, et erit Deus vobis, et reducetque vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem unam (2) extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio et arcu meo.

T. XXXVIII, C. LXXXI, Cap. XLIX. — Vocavit

(2) Hebraeus habet שֵׁכַם אָהֵר « Sichem ahad », quod Septuaginta interpretantur Σικμα ἁγέρων,

autem Jacob filios suos, et ait eis: Congregamini, ut annuntiem quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis. Congregamini, et audite, filii Jacob, audite Israel patrem vestrum: Ruben primogenitus meus (1), tu fortitudo mea, et principium doloris mei: prior in donis, major in imperio. Effusus es sicut aqua, non crescas: quia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum ejus. Simeon et Levi fratres (2): vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, et in coetu illorum non sit gloria mea; quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax; et indignatio eorum, quia dura; dividam eos in Jacob, et dispergam eos in Israel. Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt te filii patris tui. Catulus leonis Juda: ad prædam, fili mi, ascendisti (3); requiescens accubasti ut leo, et quasi leena, quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Juda, et

dux de femoribus (Vulg. femore) ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum suum (4), et ad vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. Pulchriores oculi ejus vino, et dentes lacte candidiores. Zabulon in littore maris habitabit (Al. habitavit), et in statione navium pertingens usque ad Sidonem. Issachar asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem quod esset bona, et terram quod optima, et supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens (5). Dan judicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel. Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro. Salutare tuum expectabo, Domine. Gad, accinetus præliabitur ante eum, et ipse accingetur retrorsum (6). Aseer, pinguis panis ejus, et præbebit delicias regibus. Nephthali, cervus emissus, et dans eloquia pulchritudinis (7). Filius accrescens

id est, « Sichem præcipuum. » Hunc locum satis obscurum variis eruditione Hieronymus explicavit: « Sichem », inquit, « juxta Græcam et Latinam consuetudinem declinata est. Alioquin Hebraice Sichem dicitur, ut Joannes quoque evangelista testatur; licet vitiose, ut « Sichem » legatur, error inolevit et est nunc Neapolis urbs Samaritanorum. Quis igitur « Sichem » lingua Hebræa transferatur in humerum, pulchre allost ad nomen dicens: « Et ego dabo tibi humerum unum; » pro præcipuo enim, id est, « ἁγέρων, unum » scribitur in Hebræo. Quod autem dicit se eam in arcu et gladio possidisse, arcum hic et gladium, Jusitiam vocat, etc. » Vide in « quest. Hebr. » Mart.

— Nostri miss. « Dabo » in futuro; Hebræus præteritum potius notat יָרַחֵי, dedi. Porro quod ait « partem unam » Hebræus præfert « humerum unum » שֵׁכַם אָהֵר, quamquam שֵׁכַם pro הֵכַם, « parte », exponunt, quæ scilicet in humero portatur. Ceterum vid. « quest. Her. »

(1) Verba Hebraica non semper eodem modo interpretatur Hieronymus: in « quest. » enim « Hebraice » de Ruben in Hebræo ita scriptum esse docet: « Ruben primogenitus meus, fortitudo mea, et capitulum in liberis meis. Major ad portandam, et major robore: effusus es sicut aqua, ne adificias. Ascendisti enim cubile patris tui, et contaminasti stratum in ascensu ». Quis sit horum verborum sensus apud eum, discere nemo non potest. Mart.

— Unus Palat. hic quoque addit, « et ait eis ». Ad sequentia patriarcharum nomina confer quæ Hebraice, ubi aliter ex Hebræo s. pater interpretatur.

(2) Ex eodem Hieronymo legitur hic loci in Hebraica veritate, « Simeon et Levi fratres, vasa iniquitatis arma eorum. In arcuum eorum ne intret

anima, et in conventu eorum ne dissolvatur gloria mea: quia in furore suo interfecerunt virum, et in libidine sua suffoderunt murum ». Mart.

(3) In Hebræo habet juxta Hieronymum: « De captivitate, fili mi, ascendisti ». Mart.

(4) Hic quoque in Hebræo scriptum est: « Alligans ad vitem pallium suum, et in Sorec, fili mi, asinam suam. Sorec » autem « electa vitis » dicitur. Sed et hoc sciendum, quod ubi nos legitimus: « alligans ad vitem pallium suum », pro « pallio » in Hebræo possit legi, « urhem suam ». יָרַחֵי. Mart.

(5) Issachar asinus ossens recumbens inter terminos et videns requiem, quia bona est: et terram, quia pulchra est: inclinavit humerum suum ad portandum, et factus est in tributum serviens ». Ita ad verbum transtulit Hieronymus. Mart.

(6) Gad latrunculus latrociniabitur eum, et ipse latrociniabitur plantam ». Juxta Hebræum sic se interpretari dicit Hieronymus, et deinde: « Ubi nos latrunculum posuimus, ibi scriptum est צֶמֶד, ad Gad nomen alluderet, qui significans צֶמֶד, id est, accinctus sive expeditus, exprimi potest ». Mart.

(7) In Hebræo ita scriptum est: « Nephthali ager irriguus, dans eloquia pulchritudinis » Hebræi autem volunt propter Tiberiadem, quæ legis videbatur habere notitiam, agrum irriguum, et eloquia pulchritudinis prophetari. Porro ubi nos agrum irriguum, et LXX virgultum resolutum posuerunt, in Hebræo legitur אֵילָה שְׁלֵחָה « אֵילָה שְׁלֵחָה », quod potest et « cervus missus » transferri propter temporaneas fruges, velocitatem terræ uberiores ostendens. Hæc Sanctus Hieronymus. Variante autem ex Hebræo hujusmodi lectiones afferuntur, ut intelligeret lector quam diversas habeamus ejusdem Hebraice contextus ab uno Hieronymo interpretationes, et ne

Joseph, filius accrescens (1) et decorus aspectu: filie discurrerunt super muram. Sed exasperaverunt eum, et jurgati sunt, invideruntque illi habentes jacula. Sedit in forti arens ejus, et dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis Jacob: inde pastor egressus est lapis Israel. Deus patris tui erit adjutor tuus, et omnipotens benedicit tibi benedictionibus celi desuper, benedictionibus abyssi jacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvæ. Benedictiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret desiderium collium æternorum: flant in capite Joseph, et in vertice Nazaræi inter fratres suos. Benjamin lupus rapax, mane comedit prædam, et vespere dividet spolia. Omnes hi in tribus Israel duodecim: hæc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis. Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelitte me cum patribus meis in spelunca duplici, quæ est in agro Ephron Hethæi contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in possessionem sepulcri. Ibi sepelierunt eum, et Saram uxorem ejus: ibi sepultus est Isaac cum Rebecca conjuge sua: ibi et Lia condita jacet. Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obibat: appositusque est ad populum suum.

B. XLVI, Cap. I. — Quod cernens Joseph, ruit super faciem patris flens et deosolans eum. Præcepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem. Quibus jussa explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum conditorum, flevitque eum Ægyptus septuaginta diebus. Et expleto planctus tempore, locutus est Joseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis: eo quod pater meus adjuraverit me, dicens: En morior; in sepulcro meo, quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur, et sepeliam patrem meum, ac revertar. Dixitque ei Pharaon: Ascende et sepeli patrem tuum sicut adjuratus es. Quo ascendente, jerunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique majores natu terræ Ægypti; domus Joseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus, atque armentis, quæ dereli-

quemquam moveat, si parum sibi constare videatur: quia nunc verbum de verbo, modo sensum et sensu exprimere voluit. Man.

querant in terra Gesen. Habuit quoque in comitatu currus et equites, et facta est turba non modica. Veneruntque ad Aream Atad, quæ sita est trans Jordanem: ubi celebrantes exsequias planctu magno atque vehementi, impleverunt septem dies. Quod cum vidissent habitatores terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Ægyptiis. Et ideo appellaverunt (Vulg. vocatum est) nomen loci ejus: Planctus Ægypti. Fecerunt ergo filii Jacob sicut præceperat eis. Et portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulcri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre. Reversusque est Joseph in Ægyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre. Quo mortuo, timentes fratres ejus, et mutuo colloquentes: Ne forte memor sibi injuriæ quam passus est, et reddat nobis omne malum, quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malitiæ quam exerceverunt in te; nos quoque oramus, ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis, flevit Joseph. Veneruntque ad eum fratres sui, et proni (Vulg. add. adorantes) in terram dixerunt: Servi tui sumus. Quibus ille respondit: Noli timere: num Dei possumus renuere (Vulg. resistere) voluntati? Vos cogitastis de me malum, et Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. Nolite metuere; ego pascam vos et parvulos vestros; consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui: vixitque centem decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Joseph. C. LXXXII. Quibus transactis, locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere faciet de terra ista ad terram, quam juravit Abraham, Isaac, et Jacob. Cumque adjurasset eos, atque dixisset: Deus visitabit vos: asportate vobiscum ossa mea de loco isto, mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto.

(1) Alterum, « filius accrescens, in Palat. ms. inducitur, contra textus fidem.

Explicit liber Brestih, id est, Genesios.

TITULI LIBRI EXODI.

- I. Numerus eorum, qui ingressi sunt Ægyptum. Incrementum populi, ac depressio ejus a rege. Obstetricis convocat, et ut masculos necarent, imperat. De nativitate Moysi, ac adoptione apud filiam Pharaonis. Ægyptum percussit: a conspectu Pharaonis fugit: filium sacerdotis Madian a pastoribus defendit, et Sefhoram sortitur uxorem.
- II. Mortuo rege Ægypti, clamorem Israel Deus exaudivit: Moyses in monte Horeb Dominum conspicit: in rubo flammante vocatus accedit: ad Pharaonem ire præcipitur. Signa deposcit, et accipit: accusat, et ineloquentem se esse pronuntiat. Iratus Dominus, ut cum Aaron pergeret, jubet.
- III. Moysi revertenti in Ægyptum occurrit Angelus Domini ob circumcissionem filii, et sponsonem sanguinum Aaron præcipitur obviam Moysi pergere. Audit ab eo quæ Dominus imperarat. Signa faciunt coram populo: credunt, latantur, cessantur, Pharaonis auribus ingerunt. Imperio Dei resultant, ac duriora populo quam ingerebat, ingressi. Flagellat principes Israel: Moysi et Aaron Dei judicium imprecantur, nec ultra eorum sermonibus credunt majore angustia coactati.
- IV. Catalogus familiæ leuitarum: et ubi Moyses a Deo Deus constituitur Pharaoni: signaque coram Pharaone faciunt: virga convertitur in draconem; aqua vertuntur in sanguinem: producantur ranæ, quæ totam inquinant suppellectilem: nec his tribus plagis coercetur, sed potius induratur.
- V. Dominus jubet Pharaonem iterum convenire. Imperatur Aaron pulverem terræ percutere, ut omnis pulvis verteret in ciniphes: itemque muscis diversi generis cuncta repletur Ægyptus, excepta terra, in qua filii Israel habitabant. Pestem super universa animantia induci jubet: gravia vulnera et vesicæ turgentes in hominibus ex cineris aspersione fiunt. Grando superinducitur, qui universa virentia popularetur, et patientiam Pharaon simulans donec requies daretur, deprecatur; cum præstaretur, multo gravius induratur.
- VI. Præcipitur Moysi ut ad eum ingrediatur, locustæ duccantur. Nebrae superinducuntur, et in omnibus his minime cohibetur.
- VII. Lex paschæ præcipitur, et quod media nocte Ægyptus percutienda sit, nuntiatur. Superi-

minare, et postes Israel pro signo, sanguine liniuntur. In noctis medio primogenita Ægyptiorum extinguuntur. Pharaon consurgit, ac sine mora populum de terra sua exire compellit.

VIII. Profectio populi Israel de Ramesse in Sochoth: religionem paschæ auditur, et quibus concedere sit licitum. Loquitur Dominus ad Moysen, quod secuturus sit Pharaon filios Israel, qui que secutus est eos super mare: ac timore coarctati murmuraverunt contra Moysen; Mosique præcipitur ut mota castra mare percutiat ac dividat. De transitu porum, et necæ Ægyptiorum, et cantico triumphorum.

IX. De mari Rubro translato in Marath venient. Aquæ dulcantur, et judicium proponuntur: in Elim veniunt, duodecim fontes, et septuaginta arbores palmarum inveniunt, ac deinde in Sina murmurant: panem et carnes desiderant. Manna de celo præstatur, et modus qui sufficit, imperatur.

X. Venerunt Raphidim, et non erat aqua ad bibendum: ac virga petram percussit, aquæ fluxerunt. De pugna Israel et Amalech. De Jethro cognato Moysi, et de judicibus constitutis.

XI. De Raphidim veniunt Sinai, ubi Moses montem ascendit ad Deum, jubet tertio die sanctificare populum. Decalogum proponit, populus terretur vocibus Dei, et rogat ut per Moysen præcepta Dei audiat.

XII. Leges pro singulis rebus Dominus imperat, vel quo judicio quis plectendus sit.

XIII. Edificato altari, Moyses offert holocaustum, et sanguine respergit populum, et librum. Præcipitur ascendere in montem, ut tabulas lapideas accipiat: jubetur a populo primitias accipere: aurum, et argentum, vel ceteras species ad tabernaculum faciendum, vel universam suppellectilem ejus, vestesque sacerdotales et leviticæ, vel quo ordine in sacrificio consecratur, et jura sacrificii mandantur.

XIV. Præcipitur quod singuli pro animabus suis pretium offerant Domino, et labium æneum sanctuario, compositio thymiamatis, oleum sanctificationis, et denominatio prudentium virorum, qui universa perficiant.

XV. Tabulas testimonii accipit, et tardante Mose, populus idolum fabricatur. Mosi iratus nuntiat, et ille pronus adorat: de monte descendens, ta-